

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

Bakalářská práce

Analýza řečových vzorů na materiálu korpusu

Monolog

Analysis of the speech patterns on The Corpus Monolog material

Monika Rybenská

Česká filologie se zaměřením na editorskou práci ve
sdělovacích prostředcích

Vedoucí práce: **PhDr. Petr Pořízka, Ph.D.**

Olomouc 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a také že jsem uvedla veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem v textu použila.

V Olomouci dne

.....

Monika Rybenská

Poděkování

Děkuji PhDr. Petru Pořízkovi, Ph.D., za vedení mé práce a cenné připomínky. Dále děkuji Mgr. Veronice Štěpánové a Ninu Peterkovi za poskytnutí nahrávek a přepisů z korpusu Monolog a moderátorům Českého rozhlasu, kteří mi poskytli osobní informace.

OBSAH

ÚVOD.....	7
1 Mluvní projev	9
1.1. Základní hodnoty mluvené zprávy	9
1.2. Artikulační fonetika	10
1.3. Akustická a auditivní fonetika	10
2 Mluvní styly	11
3 Výslovnost spisovné češtiny.....	13
3.1. Ortofonie jako součást ortoepie	13
3.2. Samohlásky	14
3.2.1. Kvalita samohlásek.....	14
3.2.2. Kvantita samohlásek	15
3.2.3. Spojování samohlásek.....	15
3.3. Souhlásky	15
3.3.1. Odchylky v artikulaci souhlásek	16
3.3.2. Asimilace (spodoba) znělostní	17
4 Fonologické suprasegmentální jevy.....	19
4.1. Pauza.....	19
4.2. Přízvuk.....	19
4.2.1. Slovní přízvuk	19
4.2.2. Přízvukování slabičných předložek.....	20
4.2.3. Vedlejší přízvuk	20
4.2.4. Větný přízvuk	20
4.3. Intonace	21
4.4. Užití rázu	22
5 Prostředky modulace souvislé řeči	23
5.1. Síla hlasu	23
5.2. Výška hlasu.....	23
5.3. Barva hlasu.....	23
5.4. Tempo řeči	24
6 Korpus Monolog.....	25
7 Rozhlasová žurnalistika	26
8 Český rozhlas.....	27

1	Stanovení praktické části	29
2	Fonologická transkripce	30
3	Řečové vzory a jejich pořady.....	34
3.1.	Bartošová Markéta – Glosa Rádia Česko	34
3.2.	Daňková Šárka – Kronika Rádia Česko	34
3.3.	Dvořák Ladislav – Kronika Rádia Česko.....	35
3.4.	Klusáková Jana – Týden v kultuře	35
3.5.	Kouba Aleš – zprávy	35
3.6.	Kroc Vladimír – Úžasný svět.....	36
3.7.	Kropáčková Renata – zprávy	36
3.8.	Křížek Martin – Zprávy	37
3.9.	Šimánková Ivana – Kalendárium	37
3.10.	Tureček Břetislav – Glosa Rádia Česko.....	37
3.11.	Víšek Roman – 21. století.....	38
3.12.	Volfová Renáta – 21. století.....	38
3.13.	Weissová Lucie – Týden v Česku	38
3.14.	Ziliziová Eva – zprávy.....	39
3.15.	Železný Jakub – Sportžurnál.....	39
3.16.	Žmolík Václav – Po Česku	39
4	Analýza	41
4.1.	Tempo řeči	41
4.2.	Intonace	43
4.3.	Ráz.....	44
4.4.	Další jevy	48
4.5.	Artikulace hlásek.....	50
4.6.	Přeřeknutí v promluvách.....	53
4.7.	Porovnání výslovností na bázi korpusu.....	54
5	Konečné porovnání	56
	ZÁVĚR.....	58
	Anotace	60
	Resumé	61
	Seznam tabulek.....	62
	Přílohy	63
	Seznam použité literatury.....	64

Knižní publikace:	64
Odborné články:	65
Internetové zdroje:	65

ÚVOD

V této bakalářské práci je hlavním tématem praktická analýza mluvních projevů moderátorů Českého rozhlasu. Pracuje se na základě korpusu Monolog, který je tvořen nahrávkami od 16 moderátorů, 8 žen a 8 mužů. Z toho vyplývá, že jsem moderátory, pořady ani nahrávky nevybírala sama, ale pracovala jsem s nahrávkami přímo určenými.

Toto téma mě oslovilo až při studiu univerzity, konkrétně při semináři zaměřeném na mluvní projevy lidí, kteří se živí svým hlasem. Od té doby jsem si začala uvědomovat rozdíly v běžné komunikaci lidí či projevů moderátorů a jejich odchylky od správné výslovnostní normy. Především mě zaujaly velmi nekorektní projevy na některých komerčních stanicích. Proto jsem se tím chtěla dále zabývat, ale rozhodla jsem se postupovat obráceně a zaměřila se na veřejnoprávní médium, Český rozhlas. V Českém rozhlasu mají svá pravidla a moderátoři by měli plnit reprezentativní funkce řečových vzorů.

Za cíl jsem si nestanovila určení nejlépe či nejhůře vystupujícího mluvčího, nýbrž detailně zanalyzovat konkrétní prvky v moderátorských projevech. Zda se opravdu řídí výslovnostní normou a jejich projevy by mohly být brány za příklad ostatním. I přesto si alespoň pro zajímavost ukážeme, kteří moderátoři jsou na tom lépe v porovnání s ostatními.

Práce je rozdělena na dvě části, na teoretickou a praktickou. V teoretické části se zaměřuji na obecné teoretické informace, které považuji za vhodné znát pro správné čtení této práce, a samozřejmě na teorii, již dále v praktické části analyzuji. Nejprve se v teoretické části rozepisuji obecně o mluvním projevu a mluvních stylech, jelikož tato analýza je postavena především právě na mluvním projevu. Dále se soustředím na pravidla spisovné češtiny, ortoepii a ortofonii s konkrétním rozebráním vokálů a konsonantů, na které se v praktické části zaměřuji, je to např. dloužení vokálů, asimilace konsonantů apod., neboť je to v mluvených projevech velmi častý jev. Rozebereme si také suprasegmentální jevy a prostředky modulace souvislé řeči. V praktické části se nejprve seznámíme s fonologickou transkripcí a jejími pravidly a znaky. Jednou z nejdůležitějších věcí je představení moderátorů,

kteří zde hrají tu nejhlavnější roli, a pořady, se kterými vystupují. Následuje samotná analýza jejich projevů, která je, podle mého názoru, mírně obtížnější než analýza komerčních mluvených projevů, jelikož moderátoři nekomerčních stanic mají povinnost řídit se normou a jejich projev v rámci vybraných pořadů není spontánní, naopak jsou všechny projevy v našich nahrávkách čteny a předem připraveny, tudíž nemůžeme sledovat např. nářeční jevy, sklony k hezitačním zvukům, pauzy apod. V praktické analýze se zaměřuji na segmentální i suprasegmentální rovinu, tempo řeči, výslovnost konkrétních slov aj.

Kromě korpusu Monolog pracuji také s webovými stránkami Českého rozhlasu, buď s hlavními, nebo se stránkami dalších stanic, které rozhlas provozuje. Za hlavní prameny teoretické části považuji díla od Marie Krčmové a Jiřiny Hůrkové.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Mluvní projev

Cílem komunikace je předání informace. Komunikace mezi mluvčími je vyjádřena určitým kódem, který prochází tzv. kanálem (prostředí umožňující přenos informace) k posluchači. Ke správnému porozumění je podmínkou užití stejného kódu u obou účastníků komunikace. Jazykový komunikát rozlišujeme na obsah (význam komunikátu) a na zvukovou formu. Obě formy může nést promluva, věta, slovo, ale i morfém, jako minimální jednotka jazykové formy.

Při realizaci řeči se sousedící hlásky průběžně prolínají a vzájemně se ovlivňují. Prolínání, a někdy i vynechání, je závislé na rychlosti promluvy, čím je promluva rychlejší, tím je prolínání častější. Známým projevem ovlivňování hlásek je např. spodoba znělosti.¹

1.1. Základní hodnoty mluvené zprávy

Na rozdíl od psaných zpráv je v mluvených zprávách důležitá stručnost, tzn. upřednostnění kratších vět, věcnost a důsledná modelovost. Mělo by se používat co nejméně po sobě jdoucích synonym, dlouhých a málo známých slov a samozřejmě užívat spisovnou slovní zásobu i tvarosloví, dávat přednost aktivním slovesným tvarům před pasivními, malé množství rozvíjejících větných členů. Měl by být nízký počet monosémních údajů, např. osobní a zeměpisná jména, číselné výrazy, tituly, funkce apod.²

¹ KRČMOVÁ, Marie. *Fonetika a fonologie českého jazyka*. s. 1–7

² Čeština doma a ve světě XVI. ročník: *Z intonace čtených zpravodajství*, s. 89

1.2. Artikulační fonetika

Artikulační, neboli organogenetická fonetika se zabývá procesem vzniku řeči, artikulačními orgány a jejich funkcí. Zkoumá se tvoření zvuků. Každý jazyk má určitou artikulační bázi jazyka, která určuje soubor mluvních pohybů nutných k vytvoření hlásky, a také doplňující artikulační pohyby k doplnění charakteru nějakých hlásek. Konkrétně pro češtinu je charakteristická méně intenzivní činnost rtů a soustředění artikulace k alveolám. Charakteristickými hláskami pro češtinu jsou ř a znělé h, které se v jiných jazycích téměř nevyskytují.³

1.3. Akustická a auditivní fonetika

Tento druh fonetiky se zabývá zvukem, jako nositelem významu řeči, otázkami lidského hlasu a problémy slyšení zvuků. Od artikulační fonetiky se liší úsilím interpretovat složky zvuku lidské řeči s ohledem na jejich komunikativní funkci. Akustický signál řeči nese zvuková vlna, jejíž podstatou jsou podélné kmity molekul vzduchu.

Základní fyzikální vlastnosti zvuku závisí na intenzitě, výšce, barvě a kvalitě hlasu. Intenzitu určuje velikost proudící zvukové energie a vzdálenost od zdroje zvuku. Výška jednoduchých tónů se určuje podle frekvence a u složených tónů podle interference (ovlivňování, prolínání) výšek tónů částkových. Kvantita zvuku znamená jeho trvání v čase.

Akustický signál, který mluvčí vydává, nelze ztotožňovat se zvukem, který posluchač skutečně vnímá. Slyší jen určitou část zvukových charakteristik, závislou na jeho sluchovém poli, které je dáno hodnotami výšky a síly zvuku, jež jedinec vnímá.⁴

³ KRČMOVÁ, Marie. *Fonetika a fonologie českého jazyka*. s. 12

⁴ KRČMOVÁ, Marie. *Fonetika a fonologie českého jazyka*. s. 24–31

2 Mluvní styly

Základem pro výběr mluvního stylu je komunikační funkce. Řídíme se snahou o srozumitelnost a o odstranění možných rysů odvádějících pozornost adresáta od obsahu. Na druhou stranu se lidé snaží minimalizovat úsilí vynaložené na řečovou produkci. Ovšem platí, že čím méně se snaží mluvčí, tím více se většinou musí snažit posluchač a případná nerovnováha může vést až k neochotě posluchače komunikace se vůbec účastnit.

Mluvní styly můžeme rozlišovat podle dvou základních kritérií, prvním kritériem je výslovnostní úsilí, podle něho můžeme mluvní styly označit jako náznakové, nedbalé, neutrální, pečlivé nebo hyperkorektní. Druhým kritériem je pragmatika komunikační situace. Podle ní rozlišujeme styl důvěrný, nenucený, věcný, formální a veřejný. Při nich mohou do komunikace vstupovat ještě další rysy. Např. pro důvěrný styl je typická měkkost hlasu, protahování samohlásek aj. V nenuceném mluvním stylu je relativně vysoké artikulační tempo, ale naopak dochází k častým pauzám. Věcný styl je celkově přiměřený. Formální mluvní styl charakterizuje odstup mluvčího a posluchače, dochází mj. k dynamickému zdůrazňování přízvučných slabik. Pro veřejný mluvní styl je typické pomalejší tempo a pravidelný rytmus.

Náznakový mluvní styl vyžaduje dobrou znalost kontextu a mluvčího, neboť řečové jednotky jsou při něm snadno vzájemně zaměnitelné. Kontrast souhláskové znělosti je potlačen. Samohlásky bývají výrazně centralizovány. Nazální souhlásky jsou tvořeny bez orálního závěru apod.

Nedbalý mluvní styl je srozumitelnější, přesto však řečové jednotky nemají normativní podobu. Dochází zde např. k redukci intervokálního [j], [h] a [v], např. starýho [stari:o]. Souhláskové skupiny jsou zjednodušovány. Ráz u prvního vokálu za mezerou se nevyskytuje, není využit jako demarkační prostředek apod.

Neutrální mluvní styl není nijak nápadný výslovnostními rysy. Je téměř univerzálně použitelný.

Pečlivý mluvní styl je charakteristický dotahováním artikulačních pohybů do krajních poloh. Může být náročnější pro mluvčího, ale naopak lehčí pro posluchače, kteří se nemusí zabývat dekodováním. Řečové jednotky mají svou normativní podobu a i ráz je používat systematicky.

Hyperkorektní (výrazný) mluvní styl má omezené uplatnění. Dochází při něm k přehnaným artikulačním pohybům, může docházet k narušení přirozených asimilačních procesů.

Mluvní styly mohou být také klasifikovány žánrově jako např. styl hlasatelský, styl vypravěčský, styl výkladový apod., které odlišuje především prozodická rovina, jako je volba tempa, členění promluv nebo vývěr určitých melodických stereotypů.⁵

⁵ CVRČEK, Václav. *Mluvnice současné češtiny*. s. 62–63

3 Výslovnost spisovné češtiny

Ačkoli jsme příslušníci stejného státu, naše mluva se liší v závislosti na oblasti, z které pocházíme. Při běžném rozhovoru si nějakých odchylek nemusíme ani všimnout nebo nám nijak nevadí. Ovšem z vlastní zkušenosti mohu potvrdit, že rozhovor mezi člověkem z Čech a člověkem z Moravy může být zajímavý a často vede i k pobavení. Nespisovná výslovnost při veřejném projevu je již očividnější. Proto mají největší zájem na kultivaci mluveného projevu především řečníci, pracovníci divadla, filmu, rozhlasu, televize apod., kteří se mluveným projevem žijí.⁶

Mluvní kompetence se u člověka rozvíjí nejen jeho vlastní mluvní činností, ale také vlivem řeči, kterou slyší všude ve svém okolí, podvědomě přichází do styku s několika tzv. řečovými vzory. Těmi mohou být rodiče, učitelé, veřejné sdělovací prostředky, politici nebo ostatní lidé v jeho blízkém okolí. Řečové vzory z televizních a rozhlasových médiích bývají vědomě přijímaným vzorem, který může být ale velmi často negativní. Hlavními nedostatky v projevech je deformace vokálů, špatné zacházení s větnou intonací a neúměrně rychlé tempo.⁷

3.1. Ortofonie jako součást ortoepie

Ortofonie je nauka zaměřena na výslovnost jednotlivých hlásek, resp. normativní pravidla jejich výslovnosti.⁸

Základním ortoepickým požadavkem je zachování obecně uznávané podoby hlásek opírající se o společenskou konvenci. Artikulace je důležitá pro rozeznání hlásek a srozumitelnost mluveného slova. Nepřesná výslovnost některých hlásek také způsobuje deformaci slabik, které tvoří. Při špatné artikulaci či rychlém tempu mluvy může dojít k porušování slabik nebo jejich úplnému zániku. V mediálních relacích

⁶ HÁLA, Bohuslav. *Výslovnost spisovné češtiny: výslovnost slov českých*. s. 7

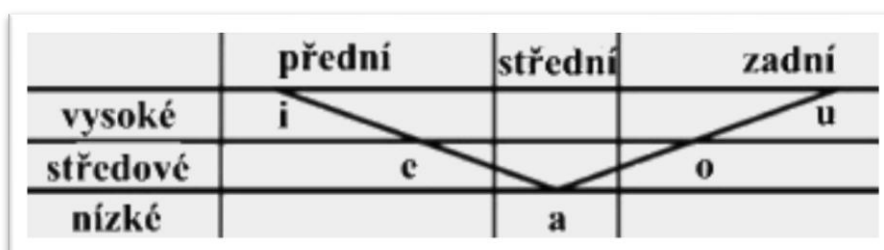
⁷ Čeština doma a ve světě XVI. ročník: *Zvuková podoba veřejných projevů z hlediska jazykové kultury*. s. 20

⁸ HŮRKOVÁ-NOVOTNÁ, Jiřina. *Česká výslovnostní norma*. s. 17

můžeme slyšet výslovnost [pála, matrijál, olmouc] namísto povídala, materiál a Olomouc.⁹

3.2. Samohlásky

Samohlásky neboli vokály nesou tónovou kvalitu a jsou jádrem vyznění slabiky. V češtině rozeznáváme 5 základních podob samohlásek, jakými jsou a, e, i, o, u, které jsou rozlišovány jak kvalitou, tak i kvantitou, každý vokál má svůj dlouhý protějšek. Při jejich tvoření záleží především na poloze a pohybu jazyka.

Na obrázku vidíme vokální trojúhelník, který vznikne, rozdělíme-li si vokály podle pohybu jazyka na ve směru svislém a vodorovném. Přední hlásky [i, e] můžeme nazývat také jako palatální, předopatrové a při jejich výslovnosti se jazyk posouvá směrem nahoru a dopředu. Zadní vokály [o, u] jsou označovány také jako velární, zadopatrové a jejich výslovnost probíhá pohybem jazyka nahoru a dozadu. Mimo to samohlásky rozlišujeme podle zaokrouhlenosti rtů na vokály zaokrouhlené [o, u] a na nezaokrouhlené [a, e, i].

3.2.1. Kvalita samohlásek

V dnešní době je jednou z nejrozšířenějších odchylek od normativní výslovnosti vokálů směřování k jejich větší otevřenosti. U samohlásek předních se vokály [i, í] blíží svou výslovností [e, é]. U přehnané otevřenosti může docházet až k záměně významu slov, př. *Slovinsko-Slovensko*. Velkou otevřeností při výslovnosti [e, é] může zase naopak docházet k záměně s vokálem [a, á]. Zadní vokál [o] se nenormativní výslovností může snáze zaměnit za [a], př. *prosím [prasim]*.

⁹ HÁLA, Bohuslav. Výslovnost spisovné češtiny: výslovnost slov českých. s. 13

Oproti otevřenosti se v nenormativní výslovnosti setkáváme i s úžením (zavřeností) výslovnosti samohlásek, ale především u mluvčích z některých nářečních oblastí, např. [á] → [é] v jihozápadních nářečích.

3.2.2. Kvantita samohlásek

V češtině se mohou kvantitou (délkou) vokálů odlišovat významy tvarů slov, např. ráda-rada, jejich-jejich. V současných mluvených projevech se často vyskytuje krácení dlouhých vokálů, především u [í] a [ú] a to proto, že jsou, podle Josefa Chlumského, nejnáročnější na výslovnost.

3.2.3. Spojování samohlásek

Prvním případem spojení dvou vokálů je diftong, kdy spolu vokály tvoří jednu slabiku. České dvojhlásky jsou klesavé a jejich výslovnost je plynulá. První vokál v diftongu tvoří jeho vrchol a druhý má charakter polosamohlásky. V češtině máme dvojhlásky české [ou] (př. moucha), ale i cizí [au] (př. auto) nebo [eu] (př. neurotický). Ve druhém případě náleží vokály dvěma slabikám. Dvě sousedící slabiky v tomto případě můžeme vyslovovat s rázem, či bez něho.¹⁰

3.3. Souhlásky

Souhlásky, resp. jejich přesná výslovnost je základem srozumitelnosti řeči. Pro vyslovení souhlásky je nutné vytvořit překážky umístěné v různých místech nadhrtanových dutin a různým způsobem postavené do cesty výdechovému proudu.

Pro přesnou artikulaci konsonantů je nutné znát způsob jejich tvoření, tj. zda se při jejich vyslovení staví do cesty výdechovému proudu celá překážka (závěr), či je překážka jen částečná a vytváří se úžina. Podle druhu překážky rozdělujeme konsonanty na závěrové, úžinové a polozávěrové.

Souhlásky závěrové nazýváme také jako ražené nebo jako explozivny. Při jejich artikulaci dochází k úplnému závěru a tím k úplnému zastavení výdechového

¹⁰ HŮRKOVÁ-NOVOTNÁ, Jiřina. *Česká výslovnostní norma*. s. 17–20, 25

proudu. Řadíme sem artikulaci souhlásek dásňových (alveolár) *t, d, n*, retnic *p, b, m* a souhlásek tvrdopatrových (palatálních) *t', d', ň* apod.

U souhlásek úžinových (třených, frikativ) je cesta pro výdechový proud pouze zúžena. Sem řadíme např. souhlásky retozubné *f, v*, ostré sykavky *s, z*, tupé sykavky *š, ž*, kmitavé *r* apod.

Dalším typem jsou souhlásky polozávěrové (afrikáty), které jsou z artikulačního hlediska příbuzné jak sykavkám, tak závěrovému konsonantu *t*. Jsou zastoupeny neznělými souhlásky *c, č*, jejichž oslabený závěr je již od počátku artikulace postupně se uvolňující v úžinu. Ta se u souhlásky *c* podobá úžině sykavky ostré *s*, u *č* sykavky tupé *š*.

Dále dělíme konsonanty podle místa jejich tvoření a to na retoretné (bilabiály) *p, b, m*, retozubné (labiodentály) *f, v*, dásňové (alveoláry) *t, d, n, s, c, z, š, č, ž, l, r, ř*, tvrdopatrové (palatály) *t', d', ň*, měkkopatrové (veláry) *k, g, ch* a konečně hrtanové (laryngály) *h*.

Při tvoření souhlásky se zapojuje více orgánů, ale vždy jeden převažuje, proto dále dělíme konsonanty podle artikulačních orgánů. Např. rty jsou nejaktivnější při tvoření retnic *p, b, m* a retozubných souhlásek *f, v*. Kromě hrtanové souhlásky *h*, kdy jsou hlasivky plně v činnosti, se na artikulaci zbylých souhlásek nejvíce podílí jazyk.

Dále můžeme souhlásky dělit podle účasti hlasu na znělé (př. *b*) a neznělé (*p*).

3.3.1. Odchytky v artikulaci souhlásek

Odchytky mohou být oblastní, kdy se v různých nářečích jednotlivé souhlásky vyslovují odlišně, dále mohou být individuální či odchytky zaviněné oslabením komunikace.

Mezi odchytky individuální spadá i vada řeči. Takovými nejčastějšími odchytkami jsou jednak rotacismy, jedná se o vadnou výslovnost kmitavých konsonantů [r, ř], a dále sigmatismy, tj. nesprávně vytvořené sykavky ostré [s, z], tupé [š, ž] a polosykavky [c, č]. V současnosti je častější nenormativní výslovnost souhlásky *l*. Je to souhlásky boková (laterální) a měla by vznikat opíráním hrotu

jazyka o dásňový výstupek, tím vznikne po obou stranách jazyka úžina, kterou prochází výdechový proud. Zde bývá vadná (rozmazaná) výslovnost zaviněna špatným opíráním jazyka o dolní zuby.

Oslabením artikulace často dochází k deformacím normativních podob některých souhlásek nebo k jejich úplnému zániku. Nejčastěji k tomu dochází v nepřízvučné slabice mezi dvěma vokály, např. povídal [poídal], druhého [druhéo], to je [toe]. Je důležité upozornit na konsonant [j], je to souhláska artikulačně náročná, k jejímu zániku může docházet při výslovnosti zájmen, která stojí nejčastěji jako příklonky a mnohdy splývají se slovem, se kterým se váží, např. dej jí to [dejíto]. Dalším případem je např. oslabení nebo zánik souhlásky [m] při rychlejším mluvním projevu. Při nedostatečně energické artikulaci příslušných mluvidel ze souhlásky zbude jen nosový pazvuk připojující se k samohlásce.

3.3.2. Asimilace (spodoba) znělostní

Většina českých souhlásek je párová, každý pár je tvořen souhláskami s relativně stejnou artikulací a jen člen je znělý, druhý neznělý. Pro češtinu je obvyklé, že se připodobní souhláska předcházející k souhlásce následující, jež ji zpětně ovlivňuje, jedná se tedy o asimilaci zpětnou, regresivní, např. podkova [potkova]. V opozici pak stojí asimilace progresivní.

Znělostní asimilace může probíhat na začátku i uprostřed slova, v základu, ve spojení předponou a příponou, ve spojení slov s předložkami apod. Speciální případ tvoří spojení sh v témže slově, jelikož v současné mluvené češtině existuje dvojitá výslovnost tohoto spojení a obě jsou pokládány za normativní. Prvním typem je výslovnost [sch], např. shoda [schoda], na shledanou [naschledanou], a převládá zejména v Čechách. Druhým typem je výslovnost [zh], který je rozšířena na Moravě, tedy shoda [zhoda], na shledanou [nazhledanou]. Samozřejmě každé pravidlo má své výjimky a těmi tu jsou slova *shůry*, *shora*, *shluknout se*, *shluk*, kde je spojení sh vyslovováno podle pravidel české znělostní asimilace jako [zhůry, zhluknout se, ...].

Souhlásky, které netvoří pár, jsou nazývány také jako jedinečné a povětšinou jsou vždy znělé. Sem řadíme konsonanty m, n, ň, j, l, r. Jejich výslovností může docházet i ke změně významu slova, např. *směna* – *změna*, *msta* – *mzda* aj.

Jak bylo zmíněno, k asimilaci dochází i ve spojení s předložkami. Předložka *s*, když je spojena s 2. pádem, se vyslovuje zněle jako [z], např. spadl s mostu [zmostu]. Předložku *s* vyslovujeme jako [s] pouze v případě, kdy chceme důrazně vyjádřit pohyb směrem dolů, např. v poezii. Ve spojení se 7. pádem je výslovnost obojí, např. s matkou [smatkou] i [zmatkou]. Předložka *se*, která je vokalizovanou podobou předložky *s*, se vyslovuje vždy nezněle. Předložka *přes se*, stejně jako předložka *s*, vyslovuje zněle jako [z], např. přes louku [přezlouku]. U předložky *přese se* také vyslovuje znělá souhláska [přeze].

U slov typu *prosba, kresba, modlitba, svatba* dochází k obvyklé spodobě znělosti a vyslovujeme [prozba], ve druhém pádě množného čísla ale přibývá mezi neznělou a znělou souhlásku vokál [e] [prozep], ačkoliv je možná i výslovnost neznělá [prosep], která je ale pocit'ována jako příznaková pro vyšší styl.¹¹

Artikulační asimilace je proces, při kterém se vyrovnávají artikulační rozdíly mezi dvěma či více sousedními hláskami, jejich vzájemné artikulační působení. V češtině je nejčastější artikulační asimilací změna předního *n* v zadní [ŋ], tento jev je ovšem normativní.

¹¹ HŮRKOVÁ-NOVOTNÁ, Jiřina. *Česká výslovnostní norma*. s. 20–30

4 Fonologické suprasegmentální jevy

Jsou to jevy, které se realizují až v rámci určitého řetězce segmentálních jevů, jedná se o slabiky, slova či výpovědi a jsou založeny na proměnách zvukových vlastností řetězce fonémů. Mezi ně patří i prostředky značící expresivnost sdělení. Expresivita může být v tomto případě vyjádřena intonací, artikulací, členěním a tempem promluvy nebo prostředky dalších jazykových plánů.¹²

V analýze se mimo jiné zaměřím na zvukové ztvárnění promluvy, proto si zde uvedeme zvukové prostředky, které se uplatňují při jejím členění a zvukovém zobrazení.

4.1. Pauza

Společně s intonací vyjadřuje terminální předěl, tj. hranice výpovědi a výpovědních úseků. Pauza je přerušení řečového proudu, čímž se nejen vyznačuje terminální předěl, ale zároveň umožňuje doplnění dechu. Rozlišujeme pauzy na absolutní, které signalizují hranice promluv, a na potenciální, tzn. možnost přerušení řečového proudu, která se může objevovat na hranicích výpovědního úseku.¹³

4.2. Přízvuk

4.2.1. Slovní přízvuk

Slovní přízvuk tvoří rytmický základ každého jazyka, je to přízvuk hlavní. V češtině je přízvuk stálý a to na první slabice slova nebo slovního spojení. Není významotvorný, ale jako tzv. hraniční signál odlišuje jedno slovo od spojení dvou slov, např. je den / jeden, ta jemná / tajemná. Některá slova, obvykle jednoslabičná, přízvuk nemají. Připojují se tak ke slovu sousednímu a vytváří s ním jeden rytmický celek, jsou to tzv. enklitika.

¹² KRČMOVÁ, Marie. *Fonetika a fonologie českého jazyka*. s. 62

¹³ KARLÍK, Petr, Marek NEKULA, Zdenka RUSÍNOVÁ a Miroslav GREPL. *Příruční mluvnice češtiny*. s. 48; KRČMOVÁ, Marie. *Fonetika a fonologie českého jazyka*. s. 102

4.2.2. Přízvukování slabičných předložek

V češtině není takový rozdíl mezi slabikami přízvučnými a nepřízvučnými, ale i tak v nich pociťujeme rozdíl. Jednoslabičné předložky vyslovujeme s následujícím slovem jako jeden zvukový celek, a tak přejímá původně nepřízvučná předložka přízvuk onoho slova. V současných českých promluvách, především ve veřejných čtených projevech jako je rozhlasové či televizní vysílání, je častá snaha postihnout logické celky výpovědi a tím se vytrácí přirozený rytmus.

Jsou ale i případy, kdy je rytmus přenesen z předložky na první slabiku slova. Dochází k tomu v případě, že je následující slovo nesklonné, často se jedná o příslovce, které určuje význam a je potřeba ho ve větě zdůraznit, tj. dát mu větný přízvuk, př. *Dostal se do **příliš** vážné situace*. V dalším případě za předložkou následuje nezvykle dlouhé slovo s velkým počtem slabik, nejčastěji to bývají slova s předponami *nej-*, *bez-* apod., př. *Dostal se do **beznadějného** stavu*. Ke změně místa přízvuku dochází také při potřebě zdůraznit jádro výpovědi nebo u některých přejatých slov z jiných jazyků.

Slovní přízvuk nemají také předložky nepůvodní (nepravé, sekundární). Jsou to předložky, které vznikly z jiného slovního druhu, nejčastěji z příslovcí, např. *blíž, dle, kol, krom, skrz, vně, stran, zpod*, např. *vně **rubové** strany*. Jsou uplatňovány především v umělecké literatuře.

4.2.3. Vedlejší přízvuk

Vedlejší přízvuk hraje uvnitř slova poměrně malou roli. Je to hlavně proto, že je v češtině nižší frekvence víceslabičných slov. V nevýrazné řeči bychom ho ani nemuseli postřehnout. Vyskytuje se např. u slov složených, kde je potřeba zdůraznit obě části slova, např. ***modrobílý***.

4.2.4. Větný přízvuk

Větný přízvuk patří mezi zvukové prostředky větné a je to nejdůležitější prostředek významového, melodického a rytmického členění promluvy. Slouží ke zdůraznění slova, vytčení, postavení do protikladu k jiným slovům ve větě apod. Může to být zprostředkováno změnou slovosledu nebo využitím zdůrazňujícího,

zesilujícího výrazu. Větný přízvuk je vždy spojen s významovým jádrem výpovědi, v češtině se v klidném neutrálním projevu umísťuje nejčastěji na konec věty či větného úseku. Změna místa větného přízvuku může změnit smysl věty, dále např. zdůrazňuje emocionální postavení mluvčího.¹⁴

4.3. Intonace

Intonace je suprasegmentálním jevem, kombinací silové a melodické složky řeči signalizující hranice řečových celků. Může vyjadřovat ukončenost či neukončenost výpovědi nebo jejího úseku, emotivní postoje mluvčího apod. František Daneš stanovil v roce 1957 fonologický systém intonace rozdělením na kadenci konkluzivní, antikadenci a polokadenci.

Kadence a antikadence signalizují hranice výpovědi. Kadence konkluzivní je charakteristická klesavou intonací a uplatňuje se především u oznamovacích vět, zvolacích vět či u koncového úseku zjišťovacích otázek. Nejčastěji je použita u neutrálních výpovědí, př. *Koupila jsem chleba*.

Antikadence je naopak intonace stoupavá, tzn. hlas po intonačním centru stoupá. Uplatňuje se u zjišťovacích otázek, které se dělí na dva typy. Stoupavá zjišťovací otázka má plynule stoupavou intonaci až do konce výpovědi. Druhým typem je stoupavě klesavá intonace, kdy na konci dojde k mírnému poklesu intonace.

Polokadence se na rozdíl od dvou předešlých uplatňuje u nekoncových úseků výpovědi a značí pokles hlasu před intonačním centrem. Najdeme ji především při vytýkání nebo u nekoncových vět v souvětí a promluvy by měly být citově neutrální.¹⁵

¹⁴ HŮRKOVÁ-NOVOTNÁ, Jiřina. *Česká výslovnostní norma*. s. 37–43

¹⁵ KRČMOVÁ, Marie. *Fonetika a fonologie českého jazyka*. s. 102–103

4.4. Užití rázu

Existují dva způsoby vyslovení samohlásky na začátku slova, bezrázový (jemný) nebo rázový (tvrdý) začátek. Jemný začátek je pro hlas zvukově i zdravotně šetrnější, jelikož hlas samohlásky vzniká náhle, postupně zesiluje a rozeznívá výdechový proud. Naopak u tvrdého začátku je samohláska vyslovena s prudkým vyražením hlasu po předcházejícím pevném sevření hlasivek. Přítomnost rázu přispívá k lepší srozumitelnosti mluvního projevu.

Ráz tvoříme vědomě či nevědomě. Vyskytuje se po kratším přerušení hlasu, a to jak na začátku věty, tak i uprostřed (např. 'Udělám to ještě dnes, Vyřídím to 'určitě).

Výskyt rázu je fakultativní, tzn. výslovnost s rázem i bez rázu mohou existovat vedle sebe (např. za 'ušima, za ušima). Ráz samozřejmě častěji využijeme při pečlivé výslovnosti a artikulaci než při běžném rozhovoru, jelikož napomáhá oddělováním slov lepší srozumitelnosti, což je důležité např. v projevu před publikem. Jeho užití je také jev individuální.

Ráz nevyslovujeme ve slovech přejatých (např. chaos, vakuum) a u slov, kde už necítíme složenost s předponou (např. rozum, obočí). Naopak je nutný po neslabičných předložkách (k, s, v, z) nebo před spojkami a, i, jestliže je používáme v tzv. předklonném postavení (např. číst 'a psát, otec 'i syn).¹⁶

¹⁶ HÁLA, Bohuslav. *Výslovnost spisovné češtiny: výslovnost slov českých*. s. 34–39

5 Prostředky modulace souvislé řeči

5.1. Síla hlasu

Síla hlasu neboli intenzita je artikulačně postavena na amplitudě rozkmitu hlasivek, což je dáno především fyziologicky. Proměny síly hlasu vznikají měnicí se intenzitou výdechového proudu a svalového napětí hlasivkových svalů v průběhu řeči. Síla hlasu se fyziologicky mění slábnutím výdechového proudu před novým nadechnutím. Relativní proměna síly hlasu se uplatňuje jako součást přízvuku slovního a větného. Síla hlasu může vyjadřovat i pragmatické složky v komunikaci.

5.2. Výška hlasu

Výška hlasu artikulačně závisí na frekvenci hlasivkových kmitů a je dokreslena rezonancí nadhrtanových prostor, dále např. zněním prostor lebky nebo hrudníku. Výšku je možné pozorovat u jednotlivých hlásek. Výška nebo průběh tónu se může v některých případech v rámci jednoslabičných slov podílet i na změně výrazu, což je typické např. pro čínštinu. Výška hlasu se také účastní melodizace řeči, akusticky se melodie projevuje jako změna hlasové výšky v celku promluvy. Melodie řeči je prostředek modulující celek, pokles výšky hlasu chápeme jako znamení ukončení promluvy, zvýšení značí otázku apod.

5.3. Barva hlasu

Barva hlasu je dána nejen individuálním utvořením mluvních orgánů a ostatních rezonančních prostor artikulačního ústrojí, ale také proměnami těchto prostor, jež mohou vznikat např. stahy hrtanových svalů. Akusticky je postavena na interferenci tónů a šumů a můžeme podle ní identifikovat mluvčího. Spolu s ostatními prostředky je také signálem citových postojů mluvčího

5.4. Tempo řeči

Řečové tempo je dáno rychlostí artikulační práce a určuje se počtem hlásek (slabik) za určitou časovou jednotku. Rychlost řeči se mění v závislosti na obsahu sdělení (důležitější části výpovědi jsou většinou realizovány pomalejším tempem) a na celkové délce úseku řeči (např. u mnohoslabičných slov jsou slabiky vyslovovány rychleji). Mimořádně rychlé tempo může být signálem emocí apod. Rychlost způsobuje protahování nebo zkracování hlásek, častější je to u vokálů, ale i u konsonantů je to možné.

Dalším prostředkem modulace řeči je také pauza (viz Fonologické suprasegmentální jevy).¹⁷

¹⁷ KRČMOVÁ, Marie. Fonetika a fonologie: Zvuková stránka souvislé řeči [online]. [cit. 16.6.2016]. Dostupné z: http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/ff/ps09/fonetika/tisk_2009/ch07.html

6 Korpus Monolog

Korpus Monolog je relativně nově vzniklý korpus, byl budován v letech 2010–2012 v rámci studentského projektu „Korpus nahrávek českých řečových vzorů“ na Univerzitě Karlově. Korpus obsahuje nahrávky a ortografické přepisy 16 vybraných mluvčích (osm mužů a osm žen) veřejnoprávního Českého rozhlasu. Materiál je získán ze zvukového archivu Českého rozhlasu, který je běžně k dispozici. Použité nahrávky vznikly po roce 2007. Jedná se o větší počet nahrávek, u každého z mluvčích jde přibližně o 20 minut monologického projevu. Výběr jak mluvčích, tak nahrávek, byl samozřejmě řádně zvážen. Adepti byli vybíráni tak, aby se podařilo zastoupit různé regiony České republiky. Nahrávky vychází především ze zpravodajských relací, které nejsou rušeny hudbou a jsou tak vhodné k hlubší analýze.¹⁸

Pro práci s korpusem je potřeba se nejprve registrovat. V korpusu vyhledáváme pomocí systému Dialogy.Org, který nám poskytne vyhledání a poslechnutí audionahrávky i její ortografický přepis. Jedná se o speciální multimediální korpus mluvené češtiny a slouží k výzkumu mediální komunikace jako celku. Na rozdíl od korpusu Monolog zachycuje televizní komunikaci, tedy veřejné diskusní pořady. Systém Dialogy.Org vyvinul Nino Peterek z Ústavu formální a aplikované lingvistiky Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

V korpusu nyní najdeme necelých 300 minut nahrávek, které tvoří dohromady téměř 40 000 textových slov. Nejedná se o celé pořady, ale jen o určité úseky, kde moderátor plynule po nějakou dobu hovoří a není jeho projev podkreslen hudbou. Za vznik korpusu Monolog vděčíme jeho autorce Mgr. Veronice Štěpánové (FF UK; ÚJČ AV ČR).¹⁹

¹⁸ Štěpánová, V. (2013). Nová možnost zkoumání (nejen) zvukové roviny jazyka – korpus Monolog. *Lingvistika Praha 2013* [online]. Publ. 10. 7. 2013. [cit. 14.2.2016]. Dostupné z: <http://lingvistikapraha.ff.cuni.cz/node/186>

¹⁹ Korpus Monolog 1.0. [online]. ©1997-2016 [cit. 16.5.2016]. Dostupné z: <http://monolog.dialogy.org>

7 Rozhlasová žurnalistika

Rozhlasovou cestou je možné zprostředkovat jen obsahy, které lze transformovat do zvukové podoby, platí zde tzv. akusticko-auditivní podmíněnost, tj. šíření signálu prostřednictvím zvukového kanálu. Nejrozměrnějším výrazovým a vyjadřovacím prostředkem rozhlasové komunikace je mluvený projev, jež je schopen zpracovat nejrůznější obsahy a významy.

Sluchové vnímání je z hlediska percepce omezenější než zrakové vnímání. Při zrakovém sledování mluveného projevu příjemci velmi pomáhá mimika a celková gestikulace autora. Jelikož v rozhlasech máme k dispozici jen sluchové vnímání, je potřeba, aby mluvčí mluvil pomaleji. Podle polského teoretika Jozefa Mayena je optimální příjem rozhlasových pořadů při 5 slabikách za sekundu.

Žánry rádiových vysílání můžeme rozdělit na zpravodajské a publicistické. Většina pořadů z korpusu Monolog, ze kterých jsou nahrávky pořízeny, jsou žánru publicistického. V publicistice se také vychází z informace jako základní součásti veškeré žurnalistiky, zde je ale jen východiskem, moderátoři již přidávají svůj názor, své komentáře a hodnocení, což může mít ovlivňující účinek na posluchače. Může se jednat o žánry rozborového charakteru, jako je rozhlasový komentář, publicistický rozhovor (sem spadá i anketa), rozbor, recenze, glosa apod.

Jednotný způsob výběru a uspořádání jazykových prostředků v mluveném i psaném projevu vytváří jazykový styl. Při posuzování rozhlasových projevů je potřeba přihlížet ke stylu individuálního autorského projevu, ovlivňovaného individuálními stylovými činiteli. Pro rozhlasovou žurnalistiku a její projevy je z funkčního hlediska příznačný styl publicistický, v menší míře také styl odborný a hovorový. Jazykové prostředky lze rozdělit podle sféry jejich využití na oblast publicistickou (žurnalistická, řečnická), odbornou (přesnost, emocionální neutralita), uměleckou a hovorovou.²⁰

²⁰ PERKNER, Stanislav a Leopold SLOVÁK. *Teorie a praxe rozhlasové žurnalistiky*. s. 27—61

8 Český rozhlas

Český rozhlas je české veřejnoprávní médium fungující od 18. května 1923, tehdy pod názvem Radiojournal. A je druhým nejstarším rozhlasem na evropském kontinentu hned po anglickém. Je placen převážně rozhlasovými poplatky, jejichž výše je od roku 2005 stanovena na 45 Kč měsíčně. V současné době rozhlas provozuje své čtyři celoplošné stanice Radiožurnál, Dvojku, Vltavu a Plus. Dále provozuje ve všech krajích regionální vysílání, internetové a digitální stanice. Český rozhlas funguje také v zahraničí s Radiem Praha. Symbolem rozhlasu je velké písmeno R tvořeno čtyřmi vodorovnými pruhy tmavě modré barvy, které se používá od r. 2013. Ovšem pro jednotlivé stanice má odlišné barvy, Radiožurnál má červenou, Dvojka fialovou, Vltava světle modrou, Plus oranžovou, regionální stanice mají zelenou barvu a ostatní stanice jsou také tmavě modré. Kontrolu tvorby a šíření programů má v kompetenci Rada ČRo, která také volí generálního ředitele Českého rozhlasu, jímž je v současné době (k 16.6.2016) René Zavoral.²¹

Jelikož je rozhlas placen veřejností, veřejnost má jistá očekávání a rozhlas by se měl snažit je naplňovat, jsou dány určité hodnoty, které by se měly dodržovat. Český rozhlas by měl být důvěryhodným a nezávislým zdrojem informací, převážně nestranný, pravdivý a otevřený. Při svých činnostech musí dbát na kvalitu, kultivovanost a vysokou úroveň jak obsahu, tak i formy sdělení a rozvíjí odbornost a vzdělanost svých zaměstnanců. Další důležitou hodnotou je rozmanitost, je třeba poskytovat všestrannou a pestrou programovou nabídku, témata a žánry, které se v komerčních médiích nevyskytují. Pro posluchače jako pro součást národa je podstatnou hodnotou demokratická a kulturní tradice, kterou se snaží rozhlas zachovávat. A především staví posluchače na první místo, naslouchají jeho potřebám, názorům, přáním a požadavkům. Usilují o sociální soudržnost a začlenění všech skupin do společnosti.

²¹ Český rozhlas [online]. Poslední editace 10.2.2016 [cit. 16.6.2016]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesk%C3%BD_rozhlas

Pro naplnění všech hodnot a poslání si Český rozhlas vytyčil určité cíle. Těmi jsou:

- Poskytovat veřejnosti všestrannou, vyváženou a kvalitní programovou a obsahovou nabídku
- Vytvářet, chránit a prosazovat základní hodnoty moderní demokratické společnosti
- Přispívat k technologickému pokroku
- Pečovat o národní kulturní dědictví, obohacovat je a šířit ve světě
- Hájit nezávislost a usilovat o konkurenceschopnost Českého rozhlasu²²

²² Mise a vize Českého rozhlasu [online]. © 1997-2016 Český rozhlas [cit 16.6.2016]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/informace/misevize/>

PRAKTICKÁ ČÁST

1 Stanovení praktické části

Tato práce má za cíl zanalyzovat řečové vzory a jejich úroveň mluvních projevů ve vztahu k normativní výslovnosti a kultivovanému projevu na materiálu korpusu Monolog. Jak již bylo zmíněno v teoretické části v kap. Korpus Monolog, jedná se o 16 mluvčích Českého rozhlasu. Více méně je každý z jiné redakce a provází jiným pořadem, proto si je blíže představíme níže. Audionahrávky byly použity z relací: 21. století, Glosa Rádia Česko, Kalendárium, Kronika Rádia Česko, Po Česku, Sportžurnál, Týden v Česku, Týden v kultuře, Úžasný svět, Zprávy. A odvysílány byly na stanicích ČRo 1 – Radiožurnál, ČRo 2 – Praha, ČRo Rádio Česko a ČRo České Budějovice.

Fonetickou analýzou se budou zkoumat segmentální jevy a suprasegmentální jevy. Zabývala jsem se především dlužením a krácením dlouhých a krátkých vokálů. Dále byla zkoumána intonace, řečové tempo, zároveň jsem zaznamenala přechytnutí v projevu. Na bázi korpusu jsem se zaměřila na konkrétní výslovnost určitých jevů.

Čtená promluva zní jako delší monolog rozhlasového moderátora, jenž se obrací k neznámým posluchačům, které nezná a ani nevidí. Je jasné, že předem připravený text umožňuje produkci delších nádechových úseků nebo rychlejší tempo řeči. Naopak různá přechytnutí, zadrhnutí a hezitační zvuky či pauzy jsou v promluvě výrazně omezeny. Tato komunikační situace zároveň vyžaduje pečlivější artikulaci jednotlivých hlásek, především souhláskových skupin.

2 Fonologická transkripce

Fonologická transkripce se využívá k zaznamenání zvukové řeči. Od roku 1888 se využívá mezinárodní fonetická transkripce zvolená Mezinárodní fonetickou asociací. Tuto transkripci můžeme znát pod zkratkou IPA podle anglického názvu International Phonetic Association.

Podle Krčmové (1984) se přepis umisťuje do šikmých závorek (př. á /a:/), v dnešní době je ale časté psát výslovnost i do závorek hranatých (př. á [a:]). U fonologického přepisu je důležitá zásada, že pro jeden segmentální foném se používá jediná značka, to IPA dodržuje a tím se zařadila mezi syntetické systémy. Opakem je transkripční systém analytický, tzn. jednotlivé hlásky se zapisují podle vzorců určujících místo a způsob výslovnosti. Dále IPA řadíme k abecedickému systému, který se opírá o existující písmo jako je latinka nebo azbuka.²³

Většinou se užívá zjednodušené české fonetické transkripce, která byla využita v příručce Výslovnost spisovné češtiny (Academia, 1978). Od původní složité transkripce se liší především způsobem přepisu skupin *t, d, n + i, í* jako [t, d, n + y, ý], např. ve slovech titul [tytul], vanilka [vanylka]. A hlásky vyslovované *ť, ď, ň + i, í* jsou přepisovány jako [t', d', ň + i, í], např. u slov ticho [t'ixo], dítě [d'ít'e].²⁴

²³ KRČMOVÁ, Marie. *Fonetika a fonologie českého jazyka*. s. 3

²⁴ HŮRKOVÁ-NOVOTNÁ, Jiřina. *Česká výslovnostní norma*. s. 16

Pro fonologickou transkripci češtiny se používají následující znaky:

Transkripční znaky segmentálních jevů

- ŋ velární („zadní“) n; hláska vyskytující se ve skupinách n+k, n+g (př. tango)
- m̥ labiodentální (retozubné) m; hláska vyskytující se ve skupinách m+f, m+v (př. tramvaj)
- ř̥ neznělé ř; hláska vznikající asimilací znělosti, tj. je-li ř před pauzou nebo sousedí s neznělým konsonantem (př. keř)
- ? ráz; hlasivková neznělá závěrová hláska; předchází v pečlivé výslovnosti vokál na počátku slova, resp. slabiky
- x neznělé ch; výslovnost ch před neznělým konsonantem, na počátku slova, před sonorou či před pauzou (př. chuchle)
- ɣ znělé ch; hláska vznikající asimilací (spodobou) znělosti; výslovnost ch před znělým párovým konsonantem (př. bych byl)
- ʒ znělé c; hláska vznikající asimilací znělosti k následující znělé souhlásce nebo při spojitě výslovnosti (př. leckdo)
- ʒ̥ znělé č; hláska běžnější v cizích slovech, ve slovech domácích vzniká asimilací (spodobou) znělosti k následující znělé souhlásce nebo při spojitě výslovnosti (př. jazz)
- ɥ zvuk tvořící druhou, nevokalickou součást diftongu (př. mouka)
- l̥ slabikotvorné l; konsonant suplující funkci vokálu tvořit jádro slabiky, v případě, že slabika vokál neobsahuje (př. vlk)
- r̥ slabikotvorné r; konsonant suplující funkci vokálu tvořit jádro slabiky, v případě, že slabika vokál neobsahuje (př. hrb)

ᵿ slabikotvorné m; konsonant suplující funkci vokálu tvořit jádro slabiky, v případě, že slabika vokál neobsahuje (př. sedm)

ᵿ slabikotvorné n; konsonant suplující funkci vokálu tvořit jádro slabiky, v případě, že slabika vokál neobsahuje

Je důležité zmínit, že při seminární práci na této univerzitě jsme pro fonetický přepis nepoužívali znaky ě, ů, y/ý a ch, řídím se tím tedy i v této práci.

Transkripční znaky suprasegmentálních jevů

[↓] kadence

[→] polokadence

[↑] antikadence

[↑↓] stoupavě klesavá kadence

* absence intonace

[/] krátká pauza, většinou pouze pro nádech

[//] delší pauza, délka jednoho až dvou slov

[///] dlouhá pauza, užitá pro ukončení promluvy

Transkripční metaznaky

[] simultánnost replik

() slova či pasáže, u nichž si přepisovatel není jist zněním (vliv např. kvality nahrávky či deformace slov mluvčím)

- < > komentářové závorky pro metatext (je-li více komentářů k jediné replice, posloupně se číslovají)
- + nedořečené slovo, elidovaná hláska či skupina hlásek
- nesrozumitelný úsek
- : nenáležitě dloužení vokálů
- _ spojitá, geminovaná výslovnost hlásek (př. musím _ míd _ dívot)
- @ hezitace nebo responzní zvuky (je-li hezitace delší, je užito sekvence dvou či tří „zavináčů“, tj. @@@)
- :-) smích; odstupňované dle relativní „intenzity“ či délky, př. :-) :-)) :-))) ; je možno užít i tzv. smajlíků ☺²⁵

²⁵ Seminární projekt: pravidla přepisu a pokyny [online]. © 2008-2016 Petr Pořízka. [cit. 16.5.2016]. Dostupné z: <http://fon.webnode.cz/seminarni-projekt/>

3 Řečové vzory a jejich pořady

Pár informacemi si představíme řečové vzory určené korpusem Monolog a také si řekneme něco o pořadech, které v určité době moderovali. S některými moderátory jsem se pokusila spojit a získat tak základní informace o jejich osobě, o které by byli ochotni se podělit, bohužel ne se všemi se mi pokusil navázat kontakt.

3.1. Bartošová Markéta – Glosa Rádia Česko

Markéta Bartošová vystudovala Žurnalistiku a Německá a rakouská studia v Praze. Poprvé stála u mikrofonu v Rádiu Strahov, pracovala také jako zprávačka v ČRo Rádiu Wave nebo v redakci České televize. Dnes připravuje materiál do ranního a odpoledního vysílání Rádia Česko.

Pořad Glosa Rádia Česko již není aktuální, byl vysílán od května 2009 do ledna 2011. Rádio Česko jej vysílalo každý všední den, kdy si novináři, politologové či osobnosti kulturního a společenského života glosovali to, co jim přišlo zajímavé.²⁶

3.2. Daňková Šárka – Kronika Rádia Česko

Šárka Daňková se narodila v roce 1977. Také vystudovala Německá a rakouská studia na UK v Praze. Její začátky sahají do tehdejší české redakce Rádia Svobodná Evropa – dnešní ČRo, kde stále působí s pořadem Hovory o Evropě.

Šárka Daňková byla jedním z moderátorů pořadu Kronika Rádia Česko, který se vysílal od května 2009, ale dnes už ho na vlnách Rádia Česko neuslyšíme. Tento pořad byl velmi zajímavý a naučný jelikož připomínal významné momenty v české a

²⁶ Glosa Rádia Česko: O pořadu [online]. Český rozhlas: ©1997-2016 [cit. 27.2.2016]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radio_cesko/glosa

světové historii.²⁷ Každá nahrávka Šárky Daňkové, která je určena k této analýze, je dlouhá přibližně pět minut.

3.3. Dvořák Ladislav – Kronika Rádia Česko

Ladislav Dvořák je editorem Českého rozhlasu Plus. Před tím ale působil v Rádiu Česko, kde připravoval každodenní agendu, koordinoval práci redaktorů a moderátorů a byl jedním z autorů pořadu Kronika Rádia Česko.

3.4. Klusáková Jana – Týden v kultuře

Jana Klusáková se narodila v roce 1941 a od 10 let žije v Praze. Vystudovala češtinu a ruštinu na FF UK. Už v 60. letech pracovala v Československém rozhlasu, kde moderovala pořad Mikrofórum. Od roku 1995 je redaktorkou Českého rozhlasu Radiožurnál.

Janu Klusákovou jsme mohli slýchat v pořadu Týden v kultuře, v Korpusu Monolog jsou konkrétně tři nahrávky z roku 2009 a 2010. Soutěž se evidentně skládala z toho, že paní Jana zarecitovala úryvek z určité básně a sdělila další indicie, posluchači poté měli hádat, o koho se jedná. Dále se posluchači mohli dozvědět novinky z knižního trhu, kde se Jana o pár knihách více rozovídá.

3.5. Kouba Aleš – zprávy

Aleš Kouba se narodil v roce 1976 a jeho rodným a zároveň stávajícím bydlištěm jsou Pardubice. Nejprve pracoval jako zprávař v Rádiu Česko. Dnes načítá Svět ve 20 minutách na ČRo Plus a na Dvojce připravuje a čte zprávy.

²⁷ Kronika Rádia Česko [online]. Český rozhlas: ©1997-2016 [cit. 27.2.2016]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radio_cesko/porady/_porad/4407

Zprávy jsou odjakživa nedílnou součástí nejen rozhlasového vysílání. Na řadu přicházejí minimálně v každou celou hodinu, kdy se dozvídáme novinky z oblasti ekonomiky, kultury, politiky nebo zábavy jak z domova, tak i ze zahraničí. Dále tradičně následují informace ze sportu a informace o počasí.

3.6. Kroc Vladimír – Úžasný svět

Vladimír Kroc se narodil v roce 1966 v Trocné u Plzně. V dětství prožil dva roky v Indii, jeho otec tam byl poslán plzeňskou Škodovkou. V Praze vystudoval Vysokou školu ekonomickou. Do Československého rozhlasu nastoupil hned po vojenské službě v roce 1989. Nyní je moderátorem Českého rozhlasu Radiožurnál a Českého rozhlasu Dvojka.

Úžasný svět byl pořadem Českého rozhlasu 2 – Praha mezi lety 2011 a 2013, který Vladimír Kroc moderoval.²⁸ Jak už z názvu rubriky lze vyčíst, posluchači se mohli těšit na zajímavé informace o všem kolem nás. V nahrávkách, se kterými jsem pracovala, se zabýval například mangustami a jejich chováním či pravou hemisférou mozku nezvládající arabštinu.

3.7. Kropáčková Renata – zprávy

Renata Kropáčková pochází z Mladé Boleslavi a vystudovala Pedagogickou fakultu JU v Českých Budějovicích. Její rozhlasové počátky sahají do komerčního rádia v Mladé Boleslavi hned po absolvování univerzity. Následovala Frekvence 1 v Praze a česká redakce BBC. Po zrušení redakce začala pracovat v Rádiu Česko a Českém rozhlase Radiožurnál.

²⁸ Úžasný svět [online]. Český rozhlas: ©1997-2016 [cit. 19.3.2016]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radio_cesko/porady/_porad/100347

3.8. Křížek Martin – Zprávy

Martin Křížek se narodil v roce 1974 v Prachaticích. Vystudoval politologii na Fakultě sociálních věd UK v Praze. Praha je zároveň jeho bydlištěm. Je zpravářem a moderátorem v Českém rozhlasu Radiožurnál.

Martin Křížek byl jedním ze zpravodajských hlasatelů v Rádiu Česko. Rádio Česko už od roku 2013 nevysílá, nahradila ho stanice Český rozhlas Plus, která převzala nějaké pořady.²⁹ Jeho nahrávky ze zpráv trvají většinou okolo čtyř minut.

3.9. Šimánková Ivana – Kalendárium

Ivana Šimánková pochází z Českých Budějovic. Vystudovala Pedagogickou fakultu JU v Českých Budějovicích a Fakultu multimediálních komunikací Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Od roku 1982 externě spolupracuje s Českým rozhlasem České Budějovice.

Kalendárium je velmi oblíbeným pořadem v několika rádiích i v televizi, v tomto případě se jedná o Kalendárium z Českých Budějovic, odkud Ivana pochází. Kalendárium je týdenní rubrika, kde se ve spojitosti s datem připomínají významné osobnosti českých i světových dějin nebo historické události. Tento pořad je bez pochyby zajímavý i naučný pro všechny posluchače.³⁰

3.10. Tureček Břetislav – Glosa Rádia Česko

Břetislav Tureček se narodil v roce 1970 v Praze. Od roku 2007 působil jako zahraniční redaktor Českého rozhlasu Radiožurnál. Mezi lety 2008 a 2013 působil

²⁹ Rádio Česko: *Rádio Česko se loučí. Poslouchejte novou stanici Plus* [online]. Český rozhlas: ©1997-2016 [cit. 3.3.2016]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radio_cesko/exkluzivne/_zprava/radio-cesko-se-louci-poslouchejte-novou-stanici-plus--1173262

³⁰ Kalendárium [online]. Český rozhlas: ©1997-2016 [cit. 19.3.2016]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/cb/porady/_porad/3349

jako zpravodaj Českého rozhlasu na Blízkém východě. Břetislav Tureček moderuje, stejně jako Markéta Bartošová, Glosu Rádia Česko.

3.11. *Víšek Roman – 21. století*

Roman Víšek se narodil v roce 1970 a vystudoval nástavbové ekonomické studium cestovního ruchu. Je nejen rádiový hlasatel, ale i televizní. V Českém rozhlase 2 Praha pracuje již od roku 1988. Jeho hlas doprovází řadu dokumentárních filmů i televizních pořadů.

Roman Víšek byl, mimo jiné, moderátorem pořadu 21. století, který se zabýval vším od lidí, zvířat a rostlin, přes různé výzkumy, až po historii kávy nebo mikrotrendy. Informace Víšek sbíral zřejmě z časopisu 21. století.

3.12. *Volfová Renáta – 21. století*

Renáta Volfová se narodila v roce 1959 a pochází z Prahy, kde také vystudovala Státní konzervatoř. Necelých dvacet let pracovala v Českém rozhlase 2 Praha. Dále namlouvá komentáře k televizním pořadům a také načetla více jak 90 audioknih pro nevidomé.

Renáta byla, stejně jako Roman Víšek, moderátorkou 21. století. A také propůjčuje svůj hlas televizním pořadům.

3.13. *Weissová Lucie – Týden v Česku*

Lucie Weissová se narodila v roce 1954 a celý život žije v Praze, kde také vystudovala Právnickou fakultu UK. Už 30 let pracuje v Českém rádiu Radiožurnál, kde dělá editorku, ale občas natočí i něco v terénu.

Týden v Česku byl pořadem Rádia Česko. Moderovala jej právě Lucie Weisssová, kde shrnovala podstatné zprávy z domova.

3.14. Ziliziová Eva – zprávy

Eva Ziliziová pochází z Karlových Varů, kde se narodila maďarským rodičům. V Praze vystudovala DAMU. Po práci v divadle začala pracovat v Českém rozhlasu, kde moderuje zpravodajskou relaci. Eva Ziliziová také patří do kolektivu zprávařů.

3.15. Železný Jakub – Sportžurnál

Jakub Železný pochází z Prahy, kde se v roce 1973 narodil. Vystudoval mediální studia na UP v Olomouci a UK v Praze. V Českém rozhlasu pracoval mezi lety 1993 a 2012. Pracuje i v České televizi, kde mimo jiné moderuje pořad Nedělní ráno nebo Události.

Jakub Železný byl moderátorem Sportžurnálu, ale v roce 2012 v Českém rozhlasu skončil. Sportžurnál je nyní víkendovým pořadem a je vysílán mezi 6 a 8 hodinou večerní. Mapuje domácí i zahraniční sportovní dění. Nejde jen o zpravodajství, ale také o přímé přenosy či živé vstupy do vysílání, názory sportovců, soutěže pro posluchače apod. Tento pořad má již svou historii, která sahá do 90. let minulého století.³¹

3.16. Žmolík Václav – Po Česku

Václav Žmolík se narodil v roce 1959 a také pochází z Prahy. Již řadu let působí v Českém rozhlasu na různých stanicích, dnes moderuje Český rozhlas

³¹ Sportžurnál [online]. Český rozhlas: ©1997-2016 [cit. 4.3.2016]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/porady/_porad/133

Dvojku. Rozsáhlá je i jeho televizní tvorba, např. známý pořad Po Česku, který je i v rozhlasové a knižní podobě.

Václav Žmolík provázel posluchače Radiožurnálu každý víkend od roku 2001 až do roku 2013 pořadem věnovaným oblastem v naší rodné zemi. Za tu dobu stihl navštívit přes 500 míst. Byly to hrady i zámky, jeskyně i propasti, lyžařská střediska i lázně nebo muzea či galerie. Jednoduše pro každého se určitě našel nějaký dobrý typ na zajímavý výlet či se alespoň dozvěděl něco nového.³²

³² Po Česku [online]. Český rozhlas: ©1997-2016 [cit. 20.3.2016]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/pocesku/>

4 Analýza

Důležitou složkou určující kvalitu mluvené komunikace je její zvuková podoba, dikce, intonace a tempo činí obsah sdělení poslouchatelným. Podle vlastností zvukové složky řeči individuální pro každého člověka, jsme schopni rozeznat věk, pohlaví, lokální původ či současnou náladu mluvčího. Kultivovaný mluvní projev je náročná činnost vyžadující kromě teoretických znalostí také praktickou dovednost.

Následující údaje, vyskytující se v tabulkách či v textu, jsou subjektivně hodnoceny z mého pohledu. Hodnoty, ke kterým jsem zkoumáním došla, nutně neznamenají, že se jedná o jevy pro moderátory typické, nýbrž jsem pracovala jen s určitým počtem nahrávek a ne vždy byl použit všechen materiál. Časové rozpětí, kdy byly nahrávky pořízeny, je od roku 2007 do roku 2011, tzn. hodnocení moderátorů na základě nahrávek se nijak nevztahuje k jejich vystupování v současné době. Nahrávky jsou postaveny na předem připraveném a čteném projevu, čili projev mluvčích se může naprosto lišit od částí spontánních, např. vstupy apod.

4.1. *Tempo řeči*

Řečové tempo jsem měřila u každého mluvčího podle první minuty jejich první, nejstarší nahrávky. Nejprve jsem tedy spočítala počet slabik za minutu a následně jsem hodnoty převedla na počet slabik za sekundu. V kapitole Rozhlasová žurnalistika jsem psala, že je podle Jozefa Mayena ideální rychlost projevu v rozhlasovém médiu 5 slabik za sekundu. Při pohledu na tabulky zjistíme, že jen dva mluvčí, resp. dvě mluvčí se dostaly pod hranici, mluvčí s nejpomalejším řečovým tempem z našich 16 sledovaných je Renáta Volfová (21. století) s počtem 4,41 slabik za sekundu. Druhou mluvčí s počtem 4,48 slabik za sekundu je Jana Klusáková (Týden v kultuře). K hranici, kterou jsme si zde stanovili jako ideál, je nejbližší Václav Žmolík (Po Česku) s 5,08 slab./s, následuje ho Vladimír Kroc (Úžasný svět) s 5,11 slab/s a Ivana Šimánková (Kalendárium) s 5,13 slab./s. Ze všech mluvčích má nejvyšší tempo řeči Roman Víšek (21. století), který stihne říci 6,05 slab./s.

Tabulka 1

Jméno	Tempo min	Tempo sec
Bartošová	362	6,03
Daňková	313	5,21
Dvořák	359	5,98
Klusáková	269	4,48
Kouba	361	6,01
Kroc	307	5,11
Kropáčková	351	5,85
Křížek	324	5,4
Šimánková	308	5,13
Tureček	340	5,66
Víšek	363	6,05
Volfová	265	4,41
Weissová	312	5,2
Ziliziová	345	5,75
Železný	353	5,88
Žmolík	305	5,08

4.2. Intonace

Prozodie výrazně ovlivňuje výsledné působení projevu. Pro dobré vnímání zvukového textu je podstatné, aby intonační členění bylo ve správné relaci k jazykové skladbě a bylo dostatečně zřetelné. Intonaci jsem hodnotila vlastním sluchem u první a poslední (nejstarší a nejnovější) nahrávky každého moderátora. Všechny pořady jsou dopředu pečlivě písemně připraveny, většinou přímo moderátorem a jsou řádně naučeny. Intonace není problémovým bodem mluvčích a ani nikdo konkrétní k tomu, podle mého sluchového vnímání, nemá sklony.

	Intonace	Počet výskytů
Tabulka 2	Kadence místo polokadence	5
	Kadence místo antikadence	0
	Antikadence místo polokadence	4
	Antikadence místo kadence	0
	Polokadence místo kadence	4
	Polokadence místo antikadence	0

Např. pro Lucii Weissovou je typické dávat důraz na konec větného celku a přitom uplatňovat klesavou intonaci, tedy kadenci klesavou [↓]. Klesavá kadence není samozřejmě nic výjimečného, ale Weissová na ni klade větší důraz než ostatní moderátoři. Dále se v jejím projevu objevuje kadence na místě polokadence, např.:

- Týden v Česku, 29.10.2011, 2:55, <00:00:26>
[f při:move: ča:st'i rozpočtu ↓ na při:št'i: rok ↓]

Projev Aleše Kouby má velkou absenci intonaci a stává se monotónním. Antikadenci za polokadenci zaměnil ve svém projevu např. Roman Víšek:

- 21. století: 1.4.2008, 2:16, <00:01:03>
[?u:nosu: ?a dokonce ?i **zabit'i**: ↑]

4.3. Ráz

Ráz by se měl v profesionálních mluvních projevech vyskytovat ve všech případech jeho užití. Jeho použití našimi moderátory demonstruji na úryvcích z nahrávek, z nejnovější nahrávky jsem vždy od úplného začátku použila prvních pár vteřin.

Bartošová Markéta: Glosa Rádia Česko, 16.11.2010, 2:42 <00:00:18>

[tančíte flamenko ↑ // jestli ?ano pak ve vašem zájmu doufám že slušně ↓ / pokut ho totiš tančíte mizerne → mohli biste se už brzi dopustit poškození nehmotné památky svjetového kulturního dědictví ↓ / ?o zařazení tohoto tance na prestižní seznam ?ohroženíx tradic ?unesco totiš ?usiluje špaňelsko ↓]

Daňková Šárka: Kronika Rádia Česko, 9.8.2009, 4:37, <00:00:28>

[šestí srpen roku devatenáct devadesát jedna vešel do historije jako významní milník ve vívoji ?informačnícx technologijí ↓ f tento den totiš britckí fizik tim bærnærš lí zveřejnil svou mišleňku vørlt vajt vebu ↓ / jak tento jeho krok ?ovlivnil podobu ?internetu → jak ?internet vůbec funguje → jaké nám nabízí možnosti ?a jaká ?úskalí ?a rizika f sobje skrívá ↑ na tito ?a další ?otáski budeme hledat ?otpovjet' v následujícix minutáx ↓]

Dvořák Ladislav: Kronika Rádia Česko, 29.8.2010, 7:47, <00:00:22>

[?edvard beneš se výrazně zasadil ?o vzňik českoslovencka ↓ / vedle té gé masarika ?a milana rastislava štefánika → bil jedním z vůdcú zahraňičňího ?odboje za první svjetové válki ↓ zatímco budoucí první prezident masarik bil předefším reprezentativním vůtcem a ?ideologem ?odboje ?a štefánik ?určitím ?elitním reprezentativním diplomatem → pak beneše lze považovat za hibní motor ?odbojové ?akce ↓]

Klusáková Jana: Týden v kultuře, 23.5.2010, 5:21, <00:00:19>

[knihu z nakladatelství ?iks ?ipsilon zet ↓ napovjedly jsme → že tento muž mnoha talentů se v roce devatenáct čtyřicet tři → bilo mu devatenáct → stal ?úředníkem ve skuhrovje nad bjelou → ?a f téže dobje založil rixnofskí dikxilent ↓ po válce pak vistudoval f praze práva]

Kouba Aleš: zprávy, 18.5.2009, 3:20, <00:00:24>

[vláda jana fišera dnes projedná časoví plán ?úkolů ministerstev pro natzázející časovje ?omezené období ↓ šéfové jednotlivých rezortů dostali ?ot předsedi vlády za ?úkol vitičit prioritě ve svých ?úřadex ↓ hlavním cílem překlenovacího kabinetu je ?úspěšné dokončení ?evropského předsednictví → boj s krizí → ?a sestavení státního rozpočtu ↓]

Kroc Vladimír: Úžasný svět, 27.9.2010, <00:00:20>

[pampelišky jsou staré padesát miliónů let ↓ tak ?o tom je dnešní rubrika / ?úžasný svjet ↓ pampelišky slunečnice ?a další známé kvjetiny nejsou nějak přehnaě moderní skupinou ↓ / fosilní dúkas konečně potvrdil ↓ že jejich kořeni sahají nejměně padesát miliónů let hluboko do minulosti]

Kropáčková Renata: zprávy, 14.5.2009, 3:18, <00:00:16>

[zákon který skracuje volební ?období současné sňemovni ?a ?umožňuje tak předčasné volbi posoudí dnes stálá komise senátu pro ?ústavu ↓ normu ?už sxválila sňemovna ↓ ruku pro normu zvedla ?i vječina komunistů ↓ co je k tomu vedlo visvjetlil předseda poslaneckého sňemovního klubu pavel kováčik ↓]

Křížek Martin: zprávy, 13.1.2009, 4:04, <00:00:20>

[rusko bi f tětto xvílíx mñelo obnovit dodáfki plinu pro ?evropské zemñe ↓ fčera to slíbili přectavitelé ruské ?energetické firmy gasprom s tím ↓ že pokud se ne?objeví žádné další

překážky → dodávky mohou znovu začít ↓ statisíce lidí f ?evropje se v minulých dnech ocitlo bez plinu poté ↓ co rusko kvůli sporu o ceny s ?ukrajinou vypnulo kohoutky se surovinou]

Šimánková Ivana: Kalendárium, 25.12.2011, 8:27, <00:00:15>

[poslední letošní kalendárium právě začíná ?a zve tradičně za těmi na které se nezapomíná → přestože ?uš dávno nejsou mezi námi ?ať je pro nás ?ohlédnutí za naši vlastní minulostí vždy jen důvodem k radosti → přeje „ivana šimánková]

Tureček Břetislav: Glosa Rádia Česko, 1.10.2010, 2:38, <00:00:22>

[před lety jsem se vracel ze sxúski f ?izraelském parlamentu ↓ mňel sem na sobje ?oblek s kravatou ↓ ?u knesetu sem si zastavil taksíka ?a jeho řidič se nestačil d'ivit jak sem ?oblečení ↓ / kdiš jsem se pokusil vysvetlit že přece musím nějak vypadat kdiš jdu na setkání s poslancem s ?úšklepkem mňe odbil / f tomhle horku si musel bít v parlamentu s kravatou jedíni ↓]

Víšek Roman: 21. století, 20.11.2008, 1:49, <00:00:26>

[skupina vjetců s ?univerzity f kanadském torontu se zamňeřila na výskum vstahu mezi feromony ?a sexuálním xováním octomilek druhu drosophila melanogaster ↓ jednoho z bježních laboratorních organismů ↓ / ?ukázalo se že sexuální apetit samečků se přímo ?odvíjí ?od přítomnosti jejich vrstevníků ↓ / pod jejich tlakem jsou přinuceři podávat mnohem zajímavější sexuální víkoni než f pohodlném prostředí své vlastní rodiny]

Volfová Renáta: 21. století, 24.2.2009, 1:50, <00:00:14>

[vječina využitelné energie má jeden půvot ↓ pochází ze svjetla ?a tepla které na zemskí povrx dopadá díky našemu slunci ↓ / je proto jen logické → že bisme mňeli soustředit zejména na přímé využívání tohoto zdroje ↓]

Weissová Lucie: Týden v Česku, 26.11.2011, 3:54, <00:00:17>

[potíme si ho připomenout s našimi reportéry a lucijí vajsovou která přeje nerušení poslex ↓ / f pondělí navrhl přeceda pražské ?o de ?es boris šťastní ?ukončení koalice opčanskíx demokratů a če ?es ?es dé v praze ?a následné jednání s top nula devjet ?a pak ?uš šlo fšexno rás na rás]

Ziliziová Eva: zprávy, 25.9.2009, 4:29, <00:00:13>

[jak bude vipadat takzvaní janotůf balíček ?ekonomickíx ?opatření → to bixom se mñeli dozvedět právje dnes ↓ / definitivně bi ?o ñem mñeli hlasovat poslanci ↓ jejix rozhodnutí tak ?ovlivní ?i to jak visokí bude deficit státního rozpočtu na příští rok ↓]

Železný Jakub: Sportžurnál, 7.10.2011, 2:14, <00:00:17>

[teť ale potíme ještě k hokeji: potíme si zrekapitulovat že: v dnešních zápasexx devátého kola tipsport ekstraligi zdolali třinečtí plzeň čtíři tři po prodloužení ↓ zlín prohrál se spartou nula dva → ?a českobudejovickí mauntfíld porazil / vítkovické / čtyři dva ↓]

Žmolík Václav: Po Česku, 3.12.2011, 0:43, <00:00:17>

[dnes je teťin poklidnou ?opcí o sedmistex padesáti obivatelích ↓ ?ale kdisi bil jeho význam mnohem věčí ↓ / / / ?a to na pamñet ?udalostí která se tu stala patnáctého září roku devjecet dvacetjedna ↓ na zdejšíh hradíšti bila tehdi zavražděna prababička knížete václava ludmila ↓]

Jak vidíme, všichni moderátoři ráz používají, ve většině případů se jedná o ráz na vokálu po pauze mezi slovy. Jen v málo případech je ráz na vokálu uprostřed slova. Jedním z těchto případu je Renáta Volfová, která ale ráz nepoužila (využitelné), je to jediný případ, který jsem v těchto ukázkách objevila.

4.4. Další jevy

V následující tabulce jsem zaznamenala další suprasegmentální jevy, které se dají zkoumat. Měla jsem větší očekávání u analýzy členění výpovědi, bohužel jsem neobjevila nic, co už bych nezahrnula do intonace. Se členěním měl problém Aleš Kouba, já jako rodilý mluvčí jsem dokázala promluvu rozčlenit na základě obsahu, jinak by se dal projev označit za nekonečný monotónní proud jednotlivých slov řazených za sebou, jelikož z důvodu rychlosti byly i pauzy velmi zkráceny, tedy když už se objevily. Jediným plusem je tu ráz na začátcích slov.

Všichni hlasatelé se vždy na začátku delšího úseku více nadechují, tj. dělají delší nádechové pauzy. V několika případech dokonce nejsou vůbec slyšitelné. Naopak hlasité nádechy má Klusáková a Kroc. Ziliziová se nadechuje velmi často, to zapříčiňuje dechové pauzy i tam, kde by být neměly a narušují tak členění výpovědi, které pak působí nevázaně, kostrbatě a nepřírozně.

K artikulaci hlásek se budu věnovat níže, zde jsem se zaměřila na celkový dojem promluvy, jestli si moderátoři dávají záležet na výslovnosti jednotlivých slov a jejich navazování v mluvní celky. Všichni moderátoři mluvili zřetelně, zde bych jen opět zmínila Koubu.

Barva hlasu jde popsat hůře. Je to velmi subjektivní rozhodnutí, jak nám který hlas zní. Hlas pravděpodobně nejvíce vypovídá o pohlaví a také o věku. Můžeme zde podle hlasu rozeznat, který hlasatel je již starší nebo naopak. Žádný z řečových vzorů nemá hlas přehnaně monotónní a nevýrazný.

Jméno	Členění	Pauzy	Dech (nádech/výdech)	Celková artikulace	Hlas
Bartošová	správné	dodržuje	neslyšitelný	zřetelná	výrazný
Daňková	správné	delší	neslyšitelný	zřetelná	hlubší
Dvořák	správné	kratší	neslyšitelný	dobrá	výrazná
Klusáková	správné	dodržuje	hlasitý	zřetelná	hluboký, měkký
Kouba	nevýrazná intonace	krátké/žádné	neslyšitelný	nižší	výrazný
Kroc	správné	delší	hlasitý	zřetelná	výrazný
Kropáčková	správné	dodržuje	slyšitelný	zřetelná	výrazný
Křížek	správné	dodržuje	slyšitelný	zřetelná	výrazný
Šimánková	správné	dodržuje	neslyšitelný	zřetelná	měkký
Tureček	správné	kratší	slyšitelný	zřetelná	nízký
Víšek	správné	dodržuje	neslyšitelný	zřetelná	výrazný
Volfová	správné	dodržuje	slyšitelný	zřetelná	hlubší
Weissová	správné	dodržuje	slyšitelný	zřetelná	nízký
Ziliziová	správné	špatně umístěny	slyšitelný	zřetelná	výrazný
Železný	správné	kratší	slyšitelný	zřetelná	výrazný
Žmolík	správné	dodržuje	slyšitelný	zřetelná	výrazný

Tabulka 3

Projev hlasatelů Železného a Kroce zní oproti ostatním velmi přirozeně. Jejich členění i intonace nepůsobí, jako by četli před sebou připravený text, ale jako kdyby nám neoficiálně něco oznamovali. Možná to nemusí být jev profesionality, ale na mě osobně to působí mnohem lépe a lidštěji.

4.5. Artikulace hlásek

Hodnocení artikulace se zaměřuje na výraznější odchylky od správné podoby jednotlivých hlásek, na změny hláskových skupin i na chyby proti ortoepické normě češtiny. Zaměřila jsem se na dloužení hlásek, jelikož někteří moderátoři měli sklony k protahování krátkých vokálů. U dlouhých vokálů jsem to nepostřehla ani v jednom z případů. K dloužení krátkých vokálů docházelo pokaždé na konci slov. Zaznamenala jsem také dva případy protažení koncového konsonantu. Zkrácení vokálu se objevilo jen u Martina Křížka (25.8.2008) ve slově pákistánských, kde vyslovil krátké [a], s další podobou krácení se můžeme setkat jen v rámci osekávání slabik z důvodu rychlé mluvy, např. u nejstarší nahrávky (29.7.2009) Markéty Bartošové. Ladislav Dvořák měl občas potíže s artikulací vibranty [ř], resp. nezněla v projevu přirozeně.

Dalším jevem, který se v promluvách objevil, i když jen velmi ojediněle, je absence důrazu před vokálem na začátku slova. Můžeme jej nalézt v nahrávkách Martina Křížka:

- např. v úvodním [fu:vodni:m]

Kromě kvantitativní změny docházelo i k artikulační asimilaci konsonantů v jevech zcela běžných.

- např. *srdce* [srce] (Bartošová) – v tomto případě se jedná o povolené zjednodušení výslovnosti souhláskových spojení
- *mněstské* [mňescké] (Bartošová) – i zde jde o normativní zjednodušení výslovnosti souhláskových spojení, zde už nejsou brány souhlásky jako sklad, ale obvykle jde o šev slovního základu a přípony
- *obce* [opce] (Bartošová) – asimilace znělostní, regresivní
- *přijímala* [pří+mala] (Daňková) – zde by se měla výslovnost souhlásky [j] zachovat
- *vůdčím* [vútčím] (Daňková) – regresivní asimilace
- *sdužení* [združení] – regresivní asimilace

- *takzvaném Maršálově* [tagzvanémarašálovje] (Dvořák) – na hranici dvou slov, z nichž jedno končí a druhé začíná na stejný konsonant se doporučuje dodržet zachování obou souhlásek³³

Jméno	Dloužení krátkého vokálu	Dloužení konsonantů
Bartošová		
Daňková		
Dvořák	///	/
Klusáková		
Kouba		/
Kroc	/	
Kropáčková	///	
Křížek	///	
Šimánková		
Tureček	/	
Víšek		
Volfová		
Weissová		
Ziliziová		
Železný	///	//
Žmolík	//	

Tabulka 4

³³ HŮRKOVÁ-NOVOTNÁ, Jiřina. *Česká výslovnostní norma*. s. 30

Příklady:

Ladislav Dvořák: Kronika Rádia Česko, 4.4.2010, 5:07

<00:01:10>

[na patnáctého **dubna**: za klidného počasí →]

L. Dvořák: Kronika Rádia Česko, 29.8.2010, 7:47

<00:02:30>

[?a **republika**: tag nezadržitelně smněřovala k totalitě ↓]

L. Dvořák: Kronika Rádia Česko, 30.5.2010, 4:05

<00:00:56>

[**ňigdi nepřevzall**]

Aleš Kouba: zprávy, 14.1.2009, 4:18

<00:02:47>

[neří **tot'išš** dobře připravení →]

Jakub Železný: Sportžurnál, 7.10.2011, 2:14

<00:00:04>

[vdnešních **zápasexx** devátého kola →]

<00:02:10>

[bil posledním **hokejovímm** reportérem ↑]

pozn.: délku konsonantu jsem značím zdvojením znaku

4.6. Přeřeknutí v promluvách

Už i podle předešlých tabulek si můžeme potvrdit, že řečové vzory z korpusu Monolog mohou být opravdu řečovými vzory. Kromě správné intonace nemají problém ani s artikulací. Mluvčí se přeříkávali v projevu jen výjimečně, docházelo k tomu především u moderátorů zpráv, viz Kouba, Kropáčková, Křížek a i celkově nejvíce přeřeknutí měl právě Aleš Kouba, což může být způsobeno vyšší rychlost projevu (361/min).

Jména	Přeřeknutí	Tabulka 5
Bartošová		
Daňková		
Dvořák		
Klusáková		
Kouba	////	
Kroc		
Kropáčková	//	
Křížek	/	
Šimánková		
Tureček		
Víšek		
Volfová		
Weissová		
Ziliziová	//	
Železný		
Žmolík		

4.7. Porovnání výslovností na bázi korpusu

Když už je má práce postavena na nahrávkách z korpusu Monolog, rozhodla jsem se zjistit proměnu výslovnosti u dílčích mluvčích v jednotlivých slovech. Tato práce s korpusem není vůbec složitá. Stačí si v systému Dialogy.org zapnout vyhledávání a do příslušného políčka zadat požadované slovo. Následně se objeví výsledky, několik řádků s klíčovým slovem, levým a pravým kontextem, datem nahrávky a zkratkou jména autora, dále máme k dispozici si určitou část nahrávky ihned poslechnout i s jejím přepisem.

Zvolila jsem si číslovku sedm, jelikož má dvě rovnocenné výslovnostní podoby – se slabikotvornou souhláskou [m], tj. [sedm] nebo tzv. vokalizovanou podobu, s vloženou souhláskou [u], tj. [sedum].

Jméno	[sedum]	[sedm]	Umístění
Železný	/		bodů
Železný	/		bodů
Železný		/	700
Víšek	/		metrů
Kouba		/	467
Víšek	/		2007
Kouba	/		7 a 3 °
Křížek		/	2007
Křížek		/	-7
Kropáčková	/		7 let
Kropáčková	/		
Daňková		/	1957
Daňková	/		pro Prahu 7
Bartošová		/	1977
Bartošová	/		97
Dvořák	/		1937
Bartošová	/		indických
Dvořák	/		1947
Šimánková		/	dětí
Žmolík	/		907
Weissová		/	set
Žmolík	/		907
Weissová	/		D 47
Šimánková		/	bylo 7
Šimánková		/	let

Tabulka je řazena podle data nahrávek, užívání [sedum] vs. [sedm] podle tabulky ukazuje na poměr výskytů 15:8, z toho plyne převaha výslovnosti ve vokalizované podobě. Také si povšimněme, že záleží spíše na výroku, než na mluvčím, jelikož výslovnost se mění i v rámci jednoho mluvčího.

Tabulka 6

Dalším jevem, kterým jsem se zabývala je tvar pomocného slovesa být [jsem]. Výslovnost bez [j], např. [bil sem] i u dalších tvarů, např. jsi, jste, jsou apod., se připouští zjednodušená výslovnost.³⁴

Jméno	[jsem]	[sem]	Umístění
Železný		/	jak jsem říkal
Daňková	/		jsem se
Tureček		/	před pár dny jsem
Tureček		/	jsem se setkal
Tureček	/		jsem to ale
Tureček		/	hned jsem tušil
Tureček	/		jsem toho dne
Tureček	/		jsem vždy poprosil
Tureček		/	zavolaal jsem
Tureček	/		potkal jsem
Šimánková		/	jsem se vás ptala
Žmolík		/	minule jsem se ptal
Žmolík		/	jsem totiž viděl
Šimánková		/	jsem se vás ptala

Tabulka 7

V tabulce exceluje především Břetislav Tureček, důvodem je zřejmě pořad, který zde uvádí, a to Glosu Rádia Česko, kde není překvapující, že častěji mluví v první osobě. Alespoň je na něm dobře viditelná proměnlivost výslovnosti, která je v tomto případě zcela vyrovnaná. Při celkovém pojetí tabulky počtem převyšuje výslovnost [sem], což ale, jak již bylo zmíněno, není proti normativním pravidlům, naopak je to zcela běžný povolený jev.

³⁴ HŮRKOVÁ-NOVOTNÁ, Jiřina. *Česká výslovnostní norma*. s. 34

5 Konečné porovnání

Jev	Ženy	Muži
Tempo nejrychlejší		/
Tempo nejpomalejší	/	
Chybná intonace	/	
Členění (nedodržené)	/	/
Pauzy (nedodržené)	/	/
Dech	/	/
Artikulace obecně		/
Dloužení vokálů		/
Dloužení konsonantů		/
Přeřeknutí		/
Celkově	5x	8x

Tabulka 8

Zajímal mě rozdíl v řeči mezi muži a ženami. Hodnotila jsem to tak, že jsem dala bod tam, kde počet jevů převažoval, nebo oběma skupinám, když se jednalo o dvě osoby na stejné úrovni. Jak již můžeme vidět v tabulce, podle analýzy zvítězily ženy s trochu lepším výsledkem nad muži.

	Tempo	Intonace	Pauzy	Dech	Art. obecně	Dloužení vokálů	Dloužení kons.	Přeřeky
Bartošová	rychlé							
Daňková	akorát		delší					
Dvořák	rychlé		kratší			///	/	
Klusáková	pomalé			hlasitý				
Kouba	rychlé	*	kratší		nižší			///
Kroc	akorát		delší	hlasitý		/		
Kropáčková	rychlé					///		//
Křížek	akorát					///		/
Šimánková	akorát							
Tureček	akorát		kratší			/		
Víšek	rychlé							
Volfová	pomalé							
Weissová	akorát	↓						
Ziliziová	akorát	skákavá	časté					//
Železný	rychlé		kratší			///	//	
Žmolík	akorát					//		

Tabulka 9

I přesto, že uvedené jevy jsou v tabulkách předešlých kapitol, chtěla jsem v tomto shrnutí ukázat celkový stav jevy vs. mluvčí a vyhodnotit jen tak pro zajímavost nejlepšího moderátora. Samozřejmě budou nejlépe hodnoceni ti, co mají prázdnou tabulku. Řečové tempo, nijak neškodí v případě, že nezaviňuje špatnou intonaci, drmolení či přeřeknutí. Nejlépe je na tom Markéta Bartošová (Glosa Rádia Česko), Ivana Šimánková (Kalendárium), Roman Víšek (21. století) a Renáta Volfová (21. století). A jak vidíme, mohli bychom vyhlásit i nejlepší pořad, kterým by mohlo být 21. století díky jeho moderátorům. Ale např. to, že má Lucie Weisssová častější kadenci v projevu ještě neznamená, že je horším mluvčím než předchozí jmenovaní.

Během poslouchání nahrávek jsem zaznamenala rozdíl v kvalitě mluvy u několika moderátorů, např. Bartošová v nejstarší nahrávce ještě osekávala slabiky, ale v dalších nahrávkách jsem tento jev nijak výrazně nepocítila, Dvořák měl v roce 2009 větší problém s artikulací, v roce 2010 má artikulaci v pořádku.

ZÁVĚR

Tuto bakalářskou práci jsem psala s cílem zanalyzovat mluvní projevy řečových vzorů Českého rozhlasu na základě nahrávek z korpusu Monolog. Jelikož by bylo hledání jednotlivých nahrávek časově náročně a neměla bych jistotu, že jsem objevila všechny, zajistila jsem si od tvůrců programu celý soubor nahrávek i s jejich přepisy. Počet nahrávek byl u každého mluvčího jiný a každá nahrávka byla také jinak dlouhá, celkově ale ke každému bylo cca 20 minut nahrávek. U jednotlivých jevů jsem ne vždy pracovala se všemi nahrávkami, ale použila jsem třeba tu nejstarší a nejmladší, někdy jsem použila dvě, někdy jednu a někdy raději všechny.

V bakalářské práci jsem se nejprve zabývala teoretickou částí. Rozebírala jsem segmentální jevy, hlásky, jejich artikulaci, odchylky od výslovnostní normy apod., následně jsem se zaměřila na suprasegmentální rovinu a členění výpovědi. I přesto, že jsem v doporučené literatuře měla jen publikace věnující se českému jazyku, přišlo mi důležité se zaměřit i na samotný rozhlas a mluvní projev. Zpracovala jsem základy mluvního projevu a jeho důležitosti. Dále jsem se věnovala obecně rozhlasové žurnalistice a následně konkrétněji Českému rozhlasu, kde jsem uvedla základní informace, které jsem pokládala za zajímavé a důležité pro čtení této práce.

Do praktické části je zahrnuta fonologická transkripce a její transkripční znaky, zapsala jsem vše, jelikož jsem nevěděla, jak moc budu s transkripcí pracovat. Transkripci jsem nejvíce využila při hledání užití rázu. Základními informacemi jsem představila naše mluvní vzory společně s jejich pořady. V této části jsem se zabývala především důkladnějším rozbohem jako je tempo řeči, kde jsme si i vyhodnotili nejrychleji a nejpomaleji mluvící řečové vzory na základě počtu slabik za vteřinu. Zkoumala jsem členění výpovědi a větnou intonaci, jelikož se jednalo o mluvené projevy připravené a navíc čtené, řečové vzory neměli v této části nijak větší problém. Neopomenula jsem ani segmentální jevy, u hlásek jsem se soustředila na dloužení vokálů a konsonantů a dále jsem jednotlivě rozebrala jevy, které jsem v promluvách zachytila, např. regresivní asimilaci, zjednodušování výslovnosti apod. Nejvíce mi ale přišla zajímavá analýza přímo na základě korpusu Monolog, kde jsem porovnávala výslovnost obou výslovnostních variant slov *sedm* a *jsem*. Ke konci

praktické části jsem všechny jevy porovnála a na jejich základě jsem vyhodnotila nejlepší řečové vzory, i přesto, že to nebylo naším cílem.

Na začátku této práce jsem si pod vlivem komerčních médií myslela, že v určených nahrávkách najdu chyb více než dost. Po poslechnutí nahrávek jsem se vyvedla z omylu, na druhou stranu to byla příjemná změna slyšet nějaký řečový vzor mluvit skutečně spisovně. Na závěr práce mohu s potěšením říci, že vybrané řečové vzory z Českého rozhlasu se opravdu mohou za řečové vzory považovat. Přestože se našly nějaké chybné jevy či náchylnost k nim, všech 16 mluvčích má dobrý celkový mluvní projev a je v pořádku, že promlouvají k veřejnosti.

Anotace

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra bohemistiky

Jméno: Monika Rybenská

Název práce: Analýza řečových vzorů na materiálu korpusu Monolog

Vedoucí práce: PhDr. Petr Pořízka, Ph.D.

Anotace: Tato bakalářská práce je zaměřena na analýzu řečových vzorů vybraných korpusem Monolog z Českého rozhlasu. Jejím cílem je na základě analýzy určit profesionalitu řečových vzorů a jejich případné odchylky od ortoepické normy. Analýza byla provedena v segmentální i suprasegmentální rovině, mj. se zkoumalo tempo řeči, ráz či výslovnost konkrétních slov. Většina údajů je pro přehlednost uvedena v tabulkách. Dospělo se k závěru, že všichni uvedení mluvčí mají v daných relacích profesionální projev a mohou tak plnit funkci řečových vzorů.

Klíčová slova: analýza, český rozhlas, mluvený projev, moderátoři

Počet znaků: 73 299

Počet použitých zdrojů: 8 monografií, 3 odborné články, 12 internetových odkazů

Počet příloh: 1 DVD s nahrávkami a jejich přepisy, seznam nahrávek

Resumé

This Bachelor thesis is based on analysis of the speech patterns on The Corpus Monolog material. Analyzes the 8 women and 8 men from the Cesky rozhlas, public service radio broadcaster in the Czech Republic, and exploring how much is their speaking professional and whether it corresponds to orthoepic standard. The analysis was conducted in segmental and suprasegmental level. Examines the speaking rate, vowels and consonants and pronunciation of specific words. For clarity, most of the data is shown in the tables. It was concluded that all examined speakers have given a professional speech in the sessions and can perform the function of speech patterns.

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 – Tempo řeči

Tabulka č. 2 – Intonace

Tabulka č. 3 – Další jevy

Tabulka č. 4 – Dloužení vokálů a konsonantů

Tabulka č. 5 – Přechytnutí v promluvách

Tabulka č. 6 a č. 7 – Porovnání výslovnosti na bázi korpusu

Tabulka č. 8 a č. 9 – Konečné porovnání

Přílohy

Seznam nahrávek na DVD

Bartošová	10 nahrávek
Daňková	5 nahrávek
Dvořák	4 nahrávky
Klusáková	3 n.
Kouba	6 n.
Kroc	3 n.
Kropáčková	6 n.
Křížek	5 n.
Šimánková	2 n.
Tureček	7 n.
Víšek	10 n.
Volfová	11 n.
Weissová	5 n.
Ziliziová	6 n.
Železný	5 n.
Žmolík	5 n.

Nahrávky jsou na DVD nahrané po souborech podle jmen. Nepovažuji tedy za nutné, též vzhledem k množství, vypisovat název každé nahrávky zvlášť. K jednotlivým nahrávkám je na DVD přiložen také jejich přepis zobrazitelný pomocí softwaru Transcriber.

Seznam použité literatury

Knižní publikace:

CVRČEK, Václav. *Mluvnice současné češtiny*. V Praze: Karolinum, 2010, 353 s. ISBN 978-80-246-1743-5.

HÁLA, Bohuslav. *Technika mluveného projevu s hlediska fonetiky* S0000127404. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1958, 181 s.

HÁLA, Bohuslav. *Výslovnost spisovné češtiny: výslovnost slov českých*. 2. vyd. Praha: Academia, 1967, 99 s.

HŮRKOVÁ-NOVOTNÁ, Jiřina. *Česká výslovnostní norma*. Praha: Scientia, 1995, 74 s. ISBN 808582793X.

KARLÍK, Petr, Marek NEKULA, Zdenka RUSÍNOVÁ a Miroslav GREPL. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd. 2., opr. [i.e. 4. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, 799 s. ISBN 978-80-7106-624-8.

KRČMOVÁ, Marie. *Fonetika a fonologie českého jazyka*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, c1984, 110 s.

PERKNER, Stanislav a Leopold SLOVÁK. *Teorie a praxe rozhlasové žurnalistiky*. Praha: Novinář, 1986, 280 s.

Školní slovník českých synonym. Brno: Lingea, 2010, 320 s. ISBN 9788087062876.

Odborné články:

Palková, Z.: *Kultura řeči v jedné redakci Českého rozhlasu*. Čeština doma a ve světě. 2008, 16(12), 21—23. ISSN 1210-9339.

Palková, Z.: *Zvuková podoba veřejných mluvených projevů z hlediska jazykové kultury*. Čeština doma a ve světě. 2008, 16(12), 19—20. ISSN 1210-9339.

Volín, J.: *Z intonace čtených zpravodajství: výška první slabiky v taktu*. Čeština doma a ve světě. 2008, 16(12), 89. ISSN 1210-9339.

Internetové zdroje:

Český rozhlas [online]. Poslední editace 10.2.2016 [cit. 16.6.2016]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesk%C3%BD_rozhlas

Glosa Rádia Česko: *O pořadu* [online]. Český rozhlas: ©1997-2016 [cit. 27.2.2016]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radio_cesko/glosa

Kalendárium [online]. Český rozhlas: ©1997-2016 [cit. 19.3.2016]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/cb/porady/_porad/3349

Korpus Monolog 1.0. (2012). On-line na adrese <http://monolog.dialogy.org>

KRČMOVÁ, Marie. *Fonetika a fonologie: Zvuková stránka souvislé řeči* [online]. [cit. 16.6.2016]. Dostupné z: http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/ff/ps09/fonetika/tisk_2009/ch07.html

Kronika Rádia Česko [online]. Český rozhlas: ©1997-2016 [cit. 27.2.2016]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radio_cesko/porady/_porad/4407

Mise a vize Českého rozhlasu [online]. © 1997-2016 Český rozhlas [cit. 16.6.2016]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/informace/misevize/>

Po Česku [online]. Český rozhlas: ©1997-2016 [cit. 20.3.2016]. Dostupné z:
<http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/pocesku/>

Rádio Česko: *Rádio Česko se loučí. Poslouchejte novou stanici Plus* [online]. Český rozhlas: ©1997-2016 [cit. 3.3.2016]. Dostupné z:
http://www.rozhlas.cz/radio_cesko/exkluzivne/_zprava/radio-cesko-se-louci-poslouchejte-novou-stanici-plus--1173262

Seminární projekt: pravidla přepisu a pokyny [online]. © 2008-2016 Petr Pořízka. [cit. 16.5.2016]. Dostupné z: <http://fon.webnode.cz/seminarni-projekt/>

ŠTĚPÁNOVÁ, V. (2013). *Nová možnost zkoumání (nejen) zvukové roviny jazyka – korpus Monolog*. Lingvistika Praha 2013

Úžasný svět [online]. Český rozhlas: ©1997-2016 [cit. 19.3.2016]. Dostupné z:
http://www.rozhlas.cz/radio_cesko/porady/_porad/100347